

A realizmus paradoxonja

kutatási jelentés

kutatásvezető: Balázs Zoltán

A kutatás céljai

A kutatás kiindulópontja az a felismerés volt, hogy az elmúlt évtizedekben a magyar politikai gondolkodásban egyre nagyobb szerephez jutottak olyan felismerések, amelyeket hagyományosan a realizmushoz szokás kötni.

Erre épült fel az a hipotézis, hogy ebben az időszakban lezajlott volna egy "realista fordulat".

A kutatás céljai ebből a hipotézisből adódnak:

1. Ellenőrizni, hogy valóban kimutatható-e egy ilyen jellegű változás.
2. Feltérképezni a kortárs realista politikaelméletet.
3. A hazai "realista fordulat" és a kortárs realista politikaelmélet eredményeire támaszkodva érdemi hozzájárulást tenni mint a hazai politikaelméletben, mind a nemzetközi politikaelméletben. Erre előzetesen a realista politikai gondolkodás ismeretelméleti problémái tűntek a leginkább ígéretesnek.
4. Hozzájárulni a hazai politikai gondolkodás gazdagításához a politikaelméleti diskurzus erősítésén és népszerűsítésén keresztül.

A célok megvalósulása:

1. A "realista fordulat" mint időbeli folyamat kimutatása eszmetörténeti eszközökkel nem bizonyult lehetségesnek, mivel a rendelkezésre álló szövegekből egy inkább sporadikus, mint összefüggő, magas absztrakciós szinten zajló politikaelméleti önreflexió képe bontakozott ki. A Gyulai Attila által végül részletesen feldolgozott esettanulmány ugyanakkor megmutatta, hogy a realizmus és moralizmus vitája megjelent és gazdag érvkészlettel lett képviselve az egyik legfontosabb hazai politikaelméleti írás, Kis János: *A politika mint erkölcsi probléma körüli vitában*.

2. A kortárs realista politikaelmélet feltérképezése ugyanakkor gazdag és termékeny területnek bizonyult. Itt három nagyobb témára fókuszáltunk: a morális és erkölcsi standardok közötti viszony problémájára (a); a politikai határainak problémájára (b); a realizmus episztemológiai kérdéseinek problémájára (c). Az első problémához kapcsolódóan született a legtöbb magyar nyelvű publikációnk, míg a második és harmadik területhez a magyar mellett

az angol nyelvű publikációink. Ehhez kapcsolódott az a nemzetközi workshop is, amelynek társszervezői voltunk.

3. Előzetes várakozásaink ellenére a morális és politikai normák viszonya maradt a projekt központi kérdése, bár az ezzel kapcsolatos tanulmányaink még nagyrészt bírálati szakaszban vannak a folyóiratoknál, de tapasztalataink szerint ezek iránt nagyobb is az érdeklődés. Úgy találtuk - és ez a nemzetközi trendnek is megfelel - hogy e viszony árnyaltabb megértése az egyik legfontosabb kérdés, és annak hiánya számos félreértés forrása. Így mi is elsősorban arra törekedtünk, hogy a leegyszerűsítő, a politikai sikerességet a morális helyességgel szembeállító felfogással szemben a kérdés komplexitását hangsúlyozzuk, és egy sajátosan politikai etika jellegzetességeinek vizsgálatára helyezzük a hangsúlyt.

4. A tudomány-népszerűsítő cél keretében számos gyakornokot vettünk be a projektbe, akik egyetemistaként ismerkedhettek meg a legújabb szakirodalommal, több hazai workshopot szerveztünk, angol nyelvű honlapot indítottunk, és több népszerűsítő előadást is tartottunk, általában a populáris kultúrán keresztül mutatva be a politikaelméleti kérdéseket.

A kutatás résztvevői

A projekt vezetője: Balázs Zoltán

A projektmenedzser: Szűcs Zoltán Gábor

Három kutató: Gyulai Attila, Pap Milán, Mándi Tibor

Rajtuk kívül a projektbe bekapcsolódott Illés Gábor, valamint több gyakornok: Csepregi Dávid, Csornay Annamária, Darabos Ádám, Deák-Bárdos Tamás, László Loren, Németh Nikolett, Sasvári Marcell, Ujlaki Anna.

A résztvevők az MTA TK Politikatudományi Intézetén kívül több egyetem (BCE, ELTE, NKE) politikatudományi tanszékeit, doktori iskoláit, műhelyeit is képviselték, ezzel is hozzájárulva a magyar politikaelméletet művelők közösségének fejlődéséhez, utánpótlásának biztosításához. Ezt a kutatás fontos járulékos hasznának értékeljük.

A projekt munkabeosztása

1. A kutatócsoport havi 3 alkalommal találkozott, ezek beosztása: projektmegbeszélés, szakirodalomfeldolgozás és kutatási anyagok megbeszélése.

2. Elkészült egy angol honlap (realism.tk.mta.hu).

3. Két hazai workshopot szerveztünk, egy nemzetközi konferenciának társszervezői voltunk, valamint rendeztünk több public seminart, ahol összesen öt előadó beszélt. Az MPTT Vándorgyűlésén kétszer is szerepelt realizmus-panel.

4. Tudomány-népszerűsítés keretében több filmkritika jelent meg (amerikaiplan.blog.hu) és ismeretterjesztő előadásokra is sor került.

5. Megjelent egy szerkesztett kötet, egy monográfia, egy angol könyvfejezet, egy angol cikk, egy magyar nyelvű tematikus blokk a Politikatudományi Szemlében, több magyar cikk. Több angol nyelvű kézirat van leadva folyóiratoknál.

Összesített eredmények, évenkénti beosztásban

2015 szept-2016 aug

Belső rendezvények:

a kutatócsoport havi átlagosan 3 belső eseményt rendezett: projektmegbeszélés, kéziratvita, kortárs szakirodalom feldolgozása;

Nyilvános rendezvények:

2015. december 10-én a projekt "kritikai moduljához" kapcsolódóan sor került egy nyilvános workshopra.

2016. április 14-én Mathias Riedl (CEU) tartott előadást Szent Ágostonról.

2016. június 9-én a projekt "analitikus moduljához" kapcsolódóan sor került egy nyilvános workshopra.

Hazai konferenciárészvételek:

2016. június 17-18. MPTT Vándorgyűlés Esztergom. Szűcs Zoltán Gábor (MTA TK PTI) – Demokratikus állhatatosság: Kísérlet egy egyszerre realista és normatív demokráciaelmélet kidolgozására Andrew Sabl Ruling Passions című könyvében

(https://btk.ppke.hu/uploads/articles/862600/file/MPTT_programfuzet_2016_vegleges_v06.pdf)

2016. június 17-18. MPTT Vándorgyűlés Esztergom. Illés Gábor (MTA TK PTI/ELTE ÁJK) – Demokratikus politikai cselekvés és erényetikai realizmus

(https://btk.ppke.hu/uploads/articles/862600/file/MPTT_programfuzet_2016_vegleges_v06.pdf)

2016. június 17-18. MPTT Vándorgyűlés Esztergom. Pap Milán (MTA TK PTI/NKE MTKK) – Poszt-liberális demokrácia: társadalmi értékpluralizmus és a modus vivendi elmélete

(https://btk.ppke.hu/uploads/articles/862600/file/MPTT_programfuzet_2016_vegleges_v06.pdf)

2016. június 17-18. MPTT Vándorgyűlés Esztergom. Ujlaki Anna (BCE TK/MTA TK PTI) – John Rawls liberalizmusa és annak politikai realista kritikája
(https://btk.ppke.hu/uploads/articles/862600/file/MPTT_programfuzet_2016_vegleges_v06.pdf)

2016. június 17-18. MPTT Vándorgyűlés Esztergom. Csornay Annamária (ELTE BTK/MTA TK PTI) – Normativitás és erkölcs a rawls-i liberális demokráciában versus a politikai realizmusban
(https://btk.ppke.hu/uploads/articles/862600/file/MPTT_programfuzet_2016_vegleges_v06.pdf)

2016. június 17-18. MPTT Vándorgyűlés Esztergom. Darabos Ádám (BCE) – Reinhold Niebuhr és a keresztény realizmus Mándi Tibor (ELTE ÁJK/MTA TK PTI) – A politikai realizmus moralitása
(https://btk.ppke.hu/uploads/articles/862600/file/MPTT_programfuzet_2016_vegleges_v06.pdf)

2016. június 17-18. MPTT Vándorgyűlés Esztergom. Gyulai Attila (MTA TK PTI) – Demokrácia és politikai tudás – A rendszerváltás utáni magyar politikaelmélet episztemológiai fordulatai
(https://btk.ppke.hu/uploads/articles/862600/file/MPTT_programfuzet_2016_vegleges_v06.pdf)

2016. június 17-18. MPTT Vándorgyűlés Esztergom. Deák-Bárdos Tamás (MTA TK PTI) – Politika és fogalmai a magyar politikatudományban
(https://btk.ppke.hu/uploads/articles/862600/file/MPTT_programfuzet_2016_vegleges_v06.pdf)

2016. június 17-18. MPTT Vándorgyűlés Esztergom. Németh Nikolett (MTA TK PTI) – Viták a magyar politikatudomány természetéről
(https://btk.ppke.hu/uploads/articles/862600/file/MPTT_programfuzet_2016_vegleges_v06.pdf)

Külföldi konferenciárészvételek:

2015. szeptember 1-3. Illés Gábor: "Survival, Realism, and Thucydides' Melian Dialogue" MANCEPT Workshops in Political Theory, Manchester (Panel: The Value of Survival, Convenors: Carlo Burrelli, Marco Piasentier)

2016. június 15. Pap Milán: Neo-Hobbesian democracy? The theory of modus vivendi and democratic legitimacy. 7th Braga Meeting on Ethics and Political Philosophy
(<http://meetingsethicspoliticalphil.weebly.com/uploads/1/5/4/2/15425470/program.pdf>)

2016. szeptember 7-10. Szűcs Zoltán Gábor: Fiction and realism MANCEPT Workshops in Political Theory, Manchester (Panel: Embracing pluralism. Convenors: Irene Vaninu and Janosch Prinz)

Publikációk:

Szűcs Zoltán Gábor - Gyulai Attila (szerk.): A hatalom kódében: Bevezetés a realista politikaelméletbe. Budapest: L'Harmattan

o Láncki András Politikai realizmus és politikai filozófia	21
o Molnár Attila Károly Szent Ágoston: az idealista realista	33
o Szűcs Zoltán Gábor David Hume: a véleményen alapuló kormányzat	48
o Kiss Viktor Antonio Negri: a Birodalom, a Sokaság és a posztmodern forradalom	65
o Molnár Attila Károly Thomas Hobbes: a győzelem akarása	83
o Horváth Hörcher Ferenc Giovanni Botero: államérdek, nemzetközi kapcsolatok, katolikus politikai realizmus	99
o Horváth Szilvia Chantal Mouffe: politikai filozófia a realizmus határán	123
o Gyulai Attila Hans J. Morgenthau: realizmus a politikai határain	139
o Pap Milán Karl Marx: a politikai képviselő színjátéka	157
o Illés Gábor Thomas Lukács: a személyiség hatása a politikai vezetésre	172
o Szűcs Zoltán Gábor Niccolò Machiavelli: a lázongó strukturalista	186
o Körösi András Joseph Schumpeter: egy realista demokráciaelmélet	201

Pap Milán: Neo-hobbesiánus demokrácia. A modus vivendi elmélete és a demokratikus legitimitás. Metszetek. 2016/2. DOI 10.18392/METSZ/2016/2/8

2016 szept-2017 aug.:

Hat publikáció, hat konferencia-részvétel, folyamatos működés, egy igen jelentős nemzetközi konferencia megszervezése a realizmus kutatásának legfontosabb szereplőivel (saját honlappal), nyolc fiatal kutató, hallgató bekapcsolása. További konferencia-részvételek, publikációk előkészítés alatt, ezért a kutatás lezárásának meghosszabbítását kérelmeztük, a kérésünket a döntéshozók támogatták.

Belső rendezvények:

a kutatócsoport havi átlagosan 3 belső eseményt rendezett: projektmegbeszélés, kéziratvita, kortárs szakirodalom feldolgozása;

Nyilvános rendezvények:

2016. november 18-19-én a Corvinus Politikatudományi Doktori Iskolával és az MTA BTK Filozófiai Intézetével közös szervezésben Political Realism and Practical Morality címmel közös nemzetközi konferencia (<http://political-realism.webnode.hu/>)

2017. június 8-án Political Theory Public Seminar 1. Man-kong Li: "Rescuing Socialism from Liberal Justice"

2017. június 9-én XXIII. Politológus Vándorgyűlés 2017. Győr realizmus szekció
2017. június 22-én Political Theory Public Seminar 2. Elettra Repetto, CEU: "Expanding Civil Disobedience Beyond the Nation-State. A way towards International Political Participation" és Stanislas Richard, CEU: "Liberalism and exploitation "

Hazai konferenciárszvételek:

2017. június 9. Illés Gábor: Rend és cselekvés XXIII. Politológus Vándorgyűlés 2017. Győr realizmus szekció

2017. június 9. Darabos Ádám: Niebuhr viszonya a szocializmushoz XXIII. Politológus Vándorgyűlés 2017. Győr realizmus szekció

2017. június 9. Gyulai Attila: Politika és populáris kultúra. XXIII. Politológus Vándorgyűlés 2017. Győr realizmus szekció

2017. június 9. Pap Milán: Hatalom, realizmus és fikció a diktátorregényekben XXIII. Politológus Vándorgyűlés 2017. Győr realizmus szekció

2017. június 9. Szűcs Zoltán Gábor: Xenophon Anabaszisa és a politikai vezetés problémája XXIII. Politológus Vándorgyűlés 2017. Győr realizmus szekció

2017. június 9. Újlaki Anna: Rawls és realizmus. XXIII. Politológus Vándorgyűlés 2017. Győr realizmus szekció

Külföldi konferenciárszvételek:

- 2017. szeptemberre esett Balázs Zoltán és Mándi Tibor konferenciárszvétele.

Publikációk:

Szűcs Zoltán Gábor: Realism and Utopianism Reconsidered: A Political Theoretical Reading of A Song of Ice and Fire. In: Czigányik Zsolt (szerk.) Utopian Horizons: Ideology, Politics, Literature. Budapest; New York: CEU Press, 2017. pp. 217-236. (ISBN:[978-963-386-181-3](#))

2017 szeptember - 2018 február

Belső rendezvények:

havi három rendezvény

Publikációk:

Szűcs Zoltán Gábor: *A politika lelke*. Budapest: MTA TK PTI.

Gyulai Attila: The lesson of Carl Schmitt's realism: The autonomy and the primacy of the political. Forthcoming: *Theoria*. Vol. 65. No 155. 2018. (közlésre elfogadva, megjelenés alatt)

Elbírálás alatt lévő szövegek:

Szűcs Zoltán Gábor: Three types of anti-moralism in contemporary realist political theory (folyóirat: Ethical perspectives)

Szűcs Zoltán Gábor: The a-theoretical core of political realism (folyóirat: Studies in Social and Political Thought)

Szűcs Zoltán Gábor: Aristotle's realist regime theory (folyóirat: European Journal of Political Theory)

Szűcs Zoltán Gábor: Legitimacy and political rule (folyóirat: Res Publica)